

Sveriges Vapenindustri

Debattunderlag i EEM035, Ingenjörutsikter och Insikter, vt 2008
Av Marcus Anderö, Karl Berntorp och Carl Johan Gribel

Översikt

*"Det är av stort säkerhets- och försvarspolitiskt intresse för ett militärt alliansfritt land som Sverige att bevara såväl kompetens som utvecklings- och produktionskapacitet på det försvarsindustriella området."*¹

Så formulerar sig regeringen i fråga om Sveriges tillverkning av krigsmateriel. Policyn säger, fortsättningsvis, att det ligger i Sveriges "säkerhetspolitiska intresse" att samarbeta med andra länder och ha viss export.

Sveriges vapentillverkning uppgick enligt den egna industrisektorn² till 25 miljarder SEK år 2004, varav 10.3 miljarder gick till produktion för inrikes bruk och 14.7 miljarder gick på export. Sverige är EUs sjätte³ och världens nionde⁴ största exportnation vilken kan vara en iögonfallande placeringar för ett så litet land. En förklaring till Sveriges förhållandevis stora vapenindustri är de stora investeringar landet gjorde under det kalla kriget för att kunna stå upp för sin alliansfrihet. Man ansåg att egen tillverkning, i motsats till att importera eller "handla från hyllan", gynnade Sverige säkerhetspolitiskt och gjorde att man inte hamnade i beroendeställningar gentemot andra länder. Investeringarna skapade långsamt tillväxt och byggde upp en kompetens inom industrin.

Det kalla kriget mattades av och gick mot sitt slut under 80-talet men Sverige behöll sin vapenindustri. Detta, i takt med att hotbilden mot Sverige blivit alltmer nedtonad, skapade också en omfattande och ännu pågående debatt kring vår vapenindustri; vad den tillverkar, vem som köper och om den i slutändan orsakar mänskligt lidande. En frekvent kritiker är t.ex. Svenska Freds⁵. Olika "skandaler" som JAS-krascherna 1989 och 1993 och Bofors-mutaffären under 1980-talet har bidragit till att elda upp debatten ytterligare.

Den senaste större händelsen är försäljning av 6 stycken JAS-39 Gripen till Thailand⁶.

Några av marknadens nyckelaktörer:

SAAB: kanoner, flygplan, simulatorsystem m.m. 23:e störst i världen inom området⁴.

Bofors Defence: stridsfordon, luftvärnskanoner m.m. (Ägs av BAE Systems)

Hägglunds Vehicle: bandvagnar, stridfordon. (Ägs av BAE Systems)

Ericsson: radarsystem m.m.

Kockums: ubåtar

^{1,3} Svenska Regeringen, <http://forsvar.regeringen.se/sb/d/2563/a/21898>

² SIPRI nationsdata, <http://www.sipri.org/contents/milap/milex/aprod/nationaldata/sweden.pdf/download>

⁴ SIPRI årsbok 2007, <http://yearbook2007.sipri.org/mini/yb07mini.pdf/download>

⁵ Svenska Freds, <http://www.svenska-freds.se>

⁶ DN, <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=736228>

Argument för svensk vapenindustri

- Svensk vapenindustri ger arbetstillfällen och exportinkomster. Idag finns det cirka 50 000 personer som arbetar med vapenproduktion i Sverige och 30-50 mdr omsätts årligen i vapenindustrins första och andra led.
- Vi måste ha verktyg för att kunna hantera mänskliga konflikter, och däri sorteras vapen.
- Nya vapens utveckling leder ofta till ny teknik som kan utnyttjas civilt, exempelvis Ericssons radarteknik som utnyttjats i modern telekommunikationsteknik och Saabs kompetens inom flygplansproduktion som utnyttjats för att producera även civila flygplan.
- Vi måste ta vårt globala ansvar i kampen mot terrorism m.m. och det gör vi i och med att vi bidrar med vapen.
- I och med Sveriges stränga regler, d v s försäljning av vapnen görs inte till vem som helst, får Sverige ett upphöjt rykte bland många länder, att Sverige är ett pålitligt land att göra affärer med som kan smitta av sig i andra sammanhang. Ett exempel är försäljningen av kanoner av Bofors till Indien.
- ”Alla andra gör det ” 1: Sverige har inte råd att i en ökande global konkurrens lägga restriktioner på sig självt som minskar exportpotentialen och i förlängningen hämmar den tekniska utvecklingen.
- ”Alla andra gör det ” 2: Att förbjuda inhemsk vapenindustri i syfte att minska mängden vapen i krigförande länder utan att samtidigt avskaffa försvaret vore kontraproduktivt genom att de vapen som tidigare tillverkats inom Sverige skulle behöva köpas utomlands. Därigenom gynnas tillverkare i andra länder som i många fall är mindre nogräknade med vilka de säljer vapen till
- Vapenindustrin drar in ofantliga summor. Bofors grundare lär ha sagt ” Släpp loss alla restriktioner så skall vi betala statsskulden åt er”. Sakerligen överdrivet men det vittnar lite om vilka pengar det rör sig om.
- För att kunna behålla vår neutralitet måste vi kunna upprätthålla en egen försvarsindustri, och för att ha råd med utveckling och produktion måste vi sälja vapen på utländska marknader.
- Att försvarsbudgeten har hög andel materielkostnader är för att Sverige har ett modernt och högteknologiskt försvar. Det är åt det hållet som den militära utvecklingen går, färre soldater och mer avancerad krigsmateriel, vilket är bra

eftersom de värden som går till spillo vid en väpnad konflikt tenderar att varar till allt större andel materiella och färre människoliv

- Sverige behöver en inhemsk vapenindustri för att vara en intressant försvarspolitisk samarbetspartner för likasinnade länder. Ett militärt samarbete utan regelrätta allianser undanröjer potentiella säkerhetspolitiska hot.
- Ett lysande historiskt exempel på hur vår vapenindustri kan bidra till att bevara freden är andra världskriget, då Sverige med sin neutralitetspolitik undgick undgick att bli indraget i kriget, trots krigförande länder på att sidor. Den neutralitetspolitik som möjliggjorde detta hade inte varit möjlig utan en inhemsk vapenindustri.

Argument mot svensk vapenindustri

- Hyckleri med tanke på vår neutralitetspolitik. Staten ska vara neutral men samarbetar samtidigt med olika regimers regeringar för att dra in pengar till statskassan på bekostnad av vår neutralitet.
- Vi skickar vapen till regimer som använder vapnen i tvivelaktiga syften, vilket rimmar illa med vårt demokratiska synsätt.
- Vapenindustrin är miljöförstörande. Exempelvis sprids mängder av farliga ämnen i naturen vid användning av ammunition och tunga militära fordon drar mycket bränsle med de utsläpp som det ger.
- Pengarna som plöjs ner i vapenindustri kan istället användas till att ge tredje världen bättre levnadsvillkor.
- Vapen orsakar många oskyldiga människor lidande, vilket vi bidrar till med genom att skicka vapen.
- Vapenexporten går emot opinionens vilja enligt flera undersökningar.
- Det bästa sättet att hålla på vår neutralitet är att inte befatta oss med vapen överhuvudtaget.
- Regelverket är inte entydigt, vilket leder till utrymme för tolkningar, vilket har lett till att reservdelar, ammunition m.m. har hamnat hos tvivelaktiga regimer, t ex Pakistan och Saudiarabien.
- Mer sofistikerade vapen kräver mer pengar för att utveckla, vilket gör att Sverige ändå inte kommer ha råd att syssla med vapenexport i ett längre perspektiv.

- Vapentillverkare kan ställa om verksamheten till civil produktion, vilket gör att argumentet om förlorade arbetstillfällen till största delen faller. Ett exempel är Saabs stora inslag av civil produktion efter andra världskriget.
- Internationell vapenhandel är en viktig drivkraft för upprustning, vilket i sin tur visat sig öka sannolikheten för att konflikter får ett våldsamt och destruktivt förlopp.
- Det går inte att säga säkert att ett land inte kommer att använda svenska vapen på ett olämpligt sätt bara för att det uppfyller Sveriges krav för vapenexport vid exporttillfället. Den politiska situationen förändras ständigt, ibland snabbt och radikalt.
- Vapenindustrins förvisso positiva sidoeffekter i form teknikutveckling som går att utnyttja civilt äts globalt sett upp av dess bidrag till att skapa och förvärva konflikter, vilket i sig hämma utvecklingen.
- Att Sverige undgick andra världskriget berodde i huvudsak på att vi åtminstone vid krigets början hade så lite militära resurser att vi var ofarliga.
- Sverige har en i internationell jämförelse exceptionellt hög andel materielkostnader i försvarsbudgeten. Detta kan förklaras av att den svenska ofta gynnas av staten även om mer kostnadseffektiva utländska alternativ finns. Därigenom blir den inhemska vapenindustrin en belastning för staten.